STICHTING VRIENDEN VAN
Museum Jan Heestershuis

VRIENDENBRIEF 17

redactieadres:
Pompstraat 17
5481 BL Schijndel

jaargang 5
zomer 2006

VERTREKKENDE HANS OOMEN AAN HET WOORD

Met veel plezier heb ik de laatste vijf en een half jaar in Schijndel in het museum Jan Heestershuis als conservator/beheerder en coördinator Toeristisch Informatie Punt gewerkt.
Mede dankzij uw bijdrage aan de stichting Vrienden van het museum Jan Heestershuis is het museum geworden wat het nu is: een culturele en toeristische instelling die niet meer uit het Schijndelse is weg te denken. Een beleids-, bedrijfs-, Pr- en marketingplan zijn aanwezig en ook de collectie is in een geklimatiseerd depot ondergebracht. De schilderijencollectie is gerestaureerd, de tekeningencollectie wordt nu onder handen genomen en met de digitalisering is men al een heel stuk gevorderd. Er zijn nog een paar voorwerpen die gerestaureerd moeten worden en dan is de gehele collectie op orde. In het najaar zal ook een groot gedeelte van de collectie te zien zijn op de site www.thuisinbrabant.nl.
Als alles gaat zo als gepland zal dit najaar de verbouwing en uitbreiding van het Jan Heestershuis een aanvang nemen waarvoor al het grootste gedeelte van de benodigde financiën bijeengebracht is. De beeldentuin heeft haar bestaansrecht na de renovatie al ruimschoots bewezen. Op toeristisch gebied is al veel bereikt en zijn nog genoeg doelen te verwezenlijken. 40 vrijwilligers zijn zeer actief om alles op orde te houden.
Een goed moment om te vertrekken is er nooit maar het is nu dan toch dat ik ervoor gekozen heb om per 1 juli 2006 de functie van directeur te aanvaarden van het historisch museum De Bevelanden te Goes en het Fruitteelt museum te Kapelle in Zeeland.

Met een gerust hart ga ik weg omdat ik weet dat mijn opvolgster Drs. Corine Molenaar, die per 1 september zal beginnen, de nodige bagage meebrengt om het museum en al wat daar bij hoort verder te kunnen vormgeven. Momenteel is zij werkzaam in het politiemuseum in Apeldoorn. Na een gedegen sollicitatieprocedure waar ook de vrijwilligers actief bij betrokken waren, is de keus unaniem op haar gevallen. Ik wens haar heel veel succes en plezier toe in haar nieuwe functie.

Ik dank u allen hartelijk voor de vele plezierige contacten van de afgelopen jaren en hoop u beslist nog eens op een opening in Schijndel of in Goes tegen te komen. Het ga u allen goed!

Hans Oomen, Conservator / beheerder

VRIENDEN VAN HEESTERS AAN HET WOORD

Gesprek met Kees Bol

Op een van de eerste mooie zomerse dagen van dit jaar, we schrijven begin mei, heet Kees Bol mij hartelijk welkom in zijn fraaie, zeventiende eeuwse patriciershuis in Heusden. In zijn atelier met hoge muren, veel licht en tientallen schilderijen aan de wand en op de grond – de grootste verzamelaar van zijn werk is Bol zelf! – praten we over zijn leermeester Jan Heesters, die hier ooit riep: “wat een prachtig atelier heb je, Keesje!”. Bol haalt allerlei herinneringen op aan de man, die hem weer vertrouwen gaf in eigen kunnen.
Maar Bol, die in september a.s. de negentig hoopt vol te maken, heeft naast Heesters ook zijn kunstbroeders Janus Sibens en Jan Kruysen goed gekend. Sibens was een geestige, soms vrijmoedige en vrolijke man, met wie hij niet alleen buiten schilderde, maar ook soms kermis ging vieren in de jaren vijftig. Met 80 cent hadden we de hele avond plezier, vertelt hij lachend. Helaas stierf hij te jong: hij was in 1964 nog geen zestig jaar oud. Kruysen was een wat theatrale man, had niet veel opleiding genoten, maar sprak enthousiast. In Zuid-Frankrijk, Bols tweede vaderland, had hij bij een broer van Kruysen gelogeerd, die daar in een dorp pastoor was. Een aardige man, en ook hij bezat acteurstalent.
Heesters was er trots op, dat het zijn leerling zo goed vergaan was. Hij was onder de indruk van diens statige huis en ontroerd geraakt van een portret, dat Kees van een kleindochter geschilderd had. Bol herinnert zich dat Jan eens met een foto bij hem kwam aanzetten, in de tijd, dat hij bij hem in de leer was. Daarop waren twee jonge vrouwen te zien: Dina en Maria van Eerd. Het bleek, vertelt hij, dat de Schijndelse pastoor als tussenpersoon had gefungeerd bij de kennismaking, zoals dat in die tijd wel vaker gebeurde.
Maria kon goed vertellen en schrijven. Ze heeft waarschijnlijk ook invloed gehad op het artistieke werk

van Jan. Mijn vrouw had niets over mijn schilderwerk te zeggen, stelt Bol resoluut. Ook bij exposities van haar man Jan liet Maria zich sterk, wel eens te sterk, gelden. Maar over de vraag of het werk van Heesters van voor de oorlog of van voor zijn huwelijk op een hoger peil stond, durft Bol geen uitspraak te doen.
Hij herinnert zich nog allerlei voorvallen uit de leertijd bij Heesters. Eens was Bol, in Eerde logerend bij de schrijver-tekenaar Bernard van Dam, met wiens zoon hij bevriend was, aldaar flink onder de vlooien komen te zitten. De volgende ochtend vroeg Heesters zich, nadat Bol gearriveerd was, zich overal krabbend vertwijfeld af, waar toch al die vlooien vandaan kwamen! Mij lieten die beestjes met rust, maar Jan niet, lacht Bol.
Bij Heesters ontmoette hij ook wel eens Joop Siedenburg, de Amsterdamse kunsthandelaar. Als ze samen naar de bushalte liepen, vroeg Siedenburg hem met welke kleuren hij de omgeving zou schilderen. Diens vrouw Josine heeft nog een tijdlang tijdens de hongerwinter bij Heesters gelogeerd, in Amsterdam was het verschrikkelijk. Zoon Hein Siedenburg, die in die tijd de Mercedes van Jan leende, had het vehikel zo hard op zijn staart getrapt, dat er naderhand niet meer dan 'een hoestbui' van over was gebleven, aldus Bol. Siedenburg had wel eens een Heesters in de etalage van zijn Amsterdamse kunsthandel Buffa geplaatst,- normaliter kostte de kunstenaar dat een paar honderd gulden. Wellicht nam Heesters als vriend een aparte plaats in. Bol vertelt dat ze hem onlangs een atelier in het Rosa Spierhuis, -een tehuis voor kunstenaars in ruste-, hebben aangeboden. Dat aanbod heb ik afgeslagen, zegt Bol, die zijn zelfstandigheid en zijn eigen huis nog niet kan missen. Ik zou best in zuid Frankrijk begraven willen worden stelt hij, hoewel hij zich te oud voelt om nog af te reizen naar zijn huis aldaar.
Hij signeert voor mij nog het boek *Waterschappen van Kees Bol*, een catalogus van een expositie in galerie Tegenbosch in 1984, samengesteld door Lambert Tegenbosch zelf.
Ik bedank Kees Bol, nog immer energiek en levendig - in september zal hij ongetwijfeld in de bloemen worden gezet vanwege zijn negentigste verjaardag- voor het gesprek en zijn gastvrijheid op deze mooie, warme meidag.
Ik zoek verkoeling op een terras aan de haven van Heusden. Toeval bestaat niet: daar loop ik Lambert Tegenbosch tegen het lijf. Hij vertelt een paar dagen eerder 80 jaar te zijn geworden. De oud-redacteur van *Roeping* en kunstcriticus oogt fragiel. Op mijn verzoek signeert ook hij de hierboven genoemde catalogus met: "ook op 10 mei 2006, Lambert Tegenbosch".

Jan Geerts

A G E N D A & W E T E N S W A A R D I G H E D E N

Museum Jan Heestershuis 073 - 54 92276
Pompstraat 17, 54 81 BL Schijndel
openingstijden: dinsdag t/m zondag 13.00 -17.00 uur.

- Momenteel in het Jan Heestershuis de tentoonstelling "Denkend aan Holland": rivierlandschappen van Jan Heesters; in de beeldentuin "het debuut" van Ab van Frankenhuyzen.
- De energieke en enthousiaste aanpak van Hans Oomen heeft het museum Jan Heestershuis een plaats gegeven in Schijndel dat wil zeggen vanuit het niets heeft hij iets moois neergezet. Hans daarvoor onze dank! Aan zijn opvolger de taak het museum over de Schijndelse grens te brengen.
- Openingstijden Atelier van Oorschot: zaterdag en zondag van 13:00 – 17:00 uur; gedurende de maand juli is het Atelier gesloten.
- Vrienden: reserveer 18 september 20:00 uur! Een avond met schrijver Oek de Jong in het Architectenkerkje.
- Met een Yacult en een Sudoku kom je de dag wel door.
- Nu de redactie van de Vriendenbrief kan beschikken over een digitale camera, dreigt het gevaar dat de brief een plaatjesbrief wordt.
- De lezing op 15 mei jl., verzorgd door beeldend kunstenaar Nelleke de Laat, was een daverend succes. Zij ging in op haar werk en de relatie met schrijvers voor wie zij in de loop der jaren werk verluchtigde, zoals Cornelis Verhoeven, A.F.Th. van der Heijden, J.H. van de Berg, Ida Gerhardt en haar echtgenoot Cor Swanenberg. Alle aanwezigen kregen van haar een monoprint mee naar huis.

Nelleke de Laat tijdens haar "optreden", 15 mei jl.

- *Met dank aan onze sponsors:*
  Woudstra architecten b.v.
  Rabobank Schijndel
  Restauratie-atelier Jos Van Extel
  Schijndels Weekblad

DORUS VAN OORSCHOT IN HET HEESTERSHUIS ?

Voortbestaan atelier van Oorschot bedreigd

Van tijd tot tijd zijn er in Schijndel geluiden te beluisteren, als zou het werk van Dorus van Oorschot een onderkomen gaan vinden in het Jan Heestershuis. Recentelijk is daar ook weer sprake van. Atelier Van Oorschot aan de Venushoek, waar de schilderijen van Dorus in het authentieke atelier worden geëxposeerd, wordt in zijn voortbestaan bedreigd. Oprichter en beheerder Hans van Dinther heeft dat kleine museumpje vanaf het begin in april 1997, alweer ruim negen jaar dus, liefdevol en deskundig geleid maar zijn grote zorg betreft de continuïteit van het museum.

Het samenbrengen van de collecties Heesters en Van Oorschot in het mueseum Jan Heestershuis lijkt ons een unieke kans, temeer wanneer binnenkort de uitbreiding van het museum zijn beslag krijgt. De twee schilders vormen immers het visitekaartje van Schijndel vanuit kunsthistorisch oogpunt. Hun samengaan in een en hetzelfde museum zou zowel de betekenis als de aantrekkingskracht van het museum in belangrijke mate kunnen vergroten. Toch waren de schilders geen vrienden, daarvoor waren hun achtergronden en karakters te verschillend. Hieronder een schets van de achtergrond van Van Oorschot.

Autodidact Dorus van Oorschot

Dorus van Oorschot, Doruske in de volksmond, heeft nooit een echte schildersopleiding gevolgd, in feite was hij een autodidact. Dit gegeven heeft zijn hele leven op hem gedrukt, hij heeft zich daardoor altijd bescheiden, op het verlegene af, opgesteld en voelde zich een buitenstaander in de kunstwereld. Het waren de kunsthandels Beckers in Eindhoven en De Kunstbeurs in Rotterdam, die de waarde van zijn werk inzagen en die hem op de kaart zetten.

Een echte opleiding zat er voor de jonge Dorus niet in, hij was van eenvoudige komaf. In 1910 werd hij geboren als zoon van een boerenknecht, een dagloner, in de Dungensesteeg, een verbindingsweg tussen Molendijk en Houterdsedijk, nabij de ZuidWillemsvaart. Hij was de jongste uit een gezin van negen kinderen. Nog als kind maakte hij mee, dat zijn ouders stierven: zijn moeder in 1923, zijn vader in 1925. Intussen had hij geleden van de Engelse ziekte (rachitis), waardoor zijn rechterarm niet meer optimaal functioneerde. Hierdoor werd hij in de gelegenheid gesteld de Ulo te volgen. Daar ontdekt een leraar zijn tekentalent. Vanaf zijn dertiende jaar krijgt hij op zaterdagmiddag les van Toon van Domburg, de Schijndelse schilder die o.a. bekend geworden is door zijn portretten en die leefde van 1882 tot 1954. Van Domburg had wel een opleiding gevolgd, nl. aan de Bossche Koninklijke School voor Beeldende Kunsten en was bij Frans Slager in de leer geweest. De jonge Dorus ontvangt tussen 1923 en 1932 instructies en opdrachten van Van Domburg, voor wie hij ontzag heeft. Af en toe duikt nog vroeg werk van Doruske op, uit de jaren dertig, waarin de hand van Domburg duidelijk herkenbaar is. De latere typische Van Oorschot-stijl is daarin nog totaal afwezig.

Zijn ontwikkeling als kunstenaar

Dorus gaat werken als huisschilder bij Caspar Wouters en leert daar verf maken met pigmenten en bindmiddel en maakt zich de techniek van het marmeren eigen. Tijdens zijn werk tekent hij meisjeskopjes op oud behang: hij is verliefd op de negen jaar jongere Tilly Kluijtmans. In de oorlogsjaren woont Dorus in bij het gezin van Marinus van Dinther en Martha Kluijtmans, een zus van Tilly. De huidige beheerder van Atelier Van Oorschot is een telg uit dit gezin en leert Dorus dus al op jonge leeftijd kennen als een soort grote broer. Kort na de oorlog, januari 1945, trouwen Dorus en Tilly, hun enige zoon Maarten wordt in 1946 geboren.

Dorus moet het gebrek aan een echte opleiding steeds als een gemis gevoeld hebben. In de jaren vijftig neemt hij weer privé-lessen. Ditmaal bij Charles Bakker, oud-docent van het Rijksinstituut tot Opleiding van Tekenleraren in Amsterdam, die in ’s-Hertogenbosch is neergestreken. In het studiejaar 1954-1955 neemt hij op zaterdagmiddag les van Nico Molenkamp verbonden aan de Tilburgse academie voor Beeldende kunsten, uit die korte tijd leiden we af dat hij zal daar niet erg tevreden over geweest zal zijn.

Op latere leeftijd is hij jarenlang cursist van het Pieter Breughel-instituut in Veghel, waar hij zijn vaardigheden op het gebied van de anatomie probeert op te vijzelen: hij tekent er naar gekleed en naakt model. Daarnaast heeft zijn band met het Pieter Breughel-instituut een sociale functie, kunstenaars hebben een eenzaam beroep.

Deze opsomming van lessen die Dorus nam, toont paradoxaal genoeg aan dat hij toch een autodidact was en bleef, de lessen vormden niet meer dan een lapmiddeltje voor zijn gebrek aan echte opleiding. Ik leg hier om twee redenen de nadruk op. Ten eerste omdat Van Oorschot zich hierdoor altijd bescheiden om niet te zeggen verlegen heeft opgesteld in de kunstwereld, die hem dan ook lange tijd, juist omdat hij een self-made-man was, heeft doodgezwegen en ondergewaardeerd. Ten tweede was het een belangrijke factor in zijn relatie met kunstbroeder Jan Heesters, die juist wel allerlei academische opleidingen, tot in Parijs toe, had kunnen volgen als zoon van een welgestelde vader. Die relatie was er dus gewoonweg niet. Heesters was breder ontwikkeld en verkeerde in andere kringen, Dorus was en bleef een gewone Schijndelaar, die nauwelijks contacten in de kunstwereld bezat.

Waardering voor zijn werk

Des te meer waardering moeten we daarom hebben voor het niveau, dat hij als schilder uiteindelijk wist te bereiken. Zijn doeken tintelen van een unieke kleurkracht, zijn losse aanpak is een lust voor het oog. Met name zijn stillevens en bloemstukken getuigen met hun warme kleurenrijkdom tot welke hoogte Dorus zijn talenten heeft weten op te voeren. Zijn stijl zou je impressionistisch kunnen noemen, met een vage verwijzing naar de Haagse School.

"Waarom zou je iets in twintig vegen schilderen, als het ook in drie kan?" was een van zijn bekende gezegdes, die zijn voorkeur voor de losse toets uitdrukten. Hijzelf wilde in de traditie staan van de Haagse School, daar kwam hij zelf steeds op terug, en schilderde zoals zijn Barbizon-voorgangers graag en plein air. Ook dat was een reden dat de kunstcritici lange tijd over Van Oorschot heen keken, aan het gangbare abstracte werk uit die tijd had hij geen boodschap. Hij werd pas laat geaccepteerd.

Eerste solo museum-expositie in Kempenland

Pas in 1989 werd bekend dat hij zijn eerste solo-expositie in een echt museum zou krijgen, nl. in het museum Kempenland in Eindhoven. Dorus had daar altijd naar uit gekeken. In 1985 had het Noord-Brabants museum hem nog een zijzaal aangeboden maar dat aanbod had hij afgewezen, dat vond hij te min. Hij mocht dan bescheiden zijn, hij had zijn trots en eergevoel. Het noodlot wilde echter, dat Dorus die eerste museumtentoonstelling niet meer mee zou maken: hij overleed in oktober 1989 op 79-jarige leeftijd, een klein jaar voor de opening.

Ondanks alles is Van Oorschot het grootste deel van zijn leven full-time kunstschilder geweest, die zich volledig op zijn kunst – overigens had Dorus het steeds over ambacht – heeft kunnen concentreren, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Heesters. Hij kon zijn talenten ontplooien tot een niveau, dat ver boven de middelmaat uitstak. Die status had hij door een slimme aanpak bereikt: in de jaren veertig en vijftig ging veel routine-werk van hem naar Amerika. Veel techniek, weinig kunst, zei Dorus erover. Maar hij verdiende er zoveel mee, dat hij een aardig huis met atelier kon laten bouwen in 1958 en vanaf begin jaren vijftig andere werkzaamheden kon laten schieten. Het commerciële werk, meestal met paletmes en gesigneerd met *Tobber*, stelde hem in staat zijn echte kunst op een hoger plan te brengen.

In 1972 betrok Dorus zijn nieuwe woning aan de Venushoek, wederom ontworpen door architectenbureau Rien de Wit. De vroege dood ten gevolge van een noodlottig ongeval van zijn enige zoon Maarten, die op de kunstacademie in 's-Hertogenbosch zat, vormde de oorzaak van deze verhuizing.

Het waren twee kunsthandels, die Van Oorschot bekendheid gaven, ze waren diep overtuigd van de kwaliteit van zijn werk. Dat betrof allereerst kunsthandel Beckers in Eindhoven, vanaf 1954, en later, vanaf 1969, De Kunstbeurs in Rotterdam. Deze laatste kunsthandel organiseerde in 1979 een solo-expositie van zijn werk in de Art Gallery van het Hiltonhotel in Rotterdam. Deze zorgde voor een kleine landelijke doorbraak. Bij de opening waren ook aanwezig Jan Heesters, inmiddels 86 jaar oud, en zijn vrouw Maria. De komst van zijn Schijndelse kunstbroeder moet Dorus als een warme erkenning en blijk van waardering hebben ervaren.

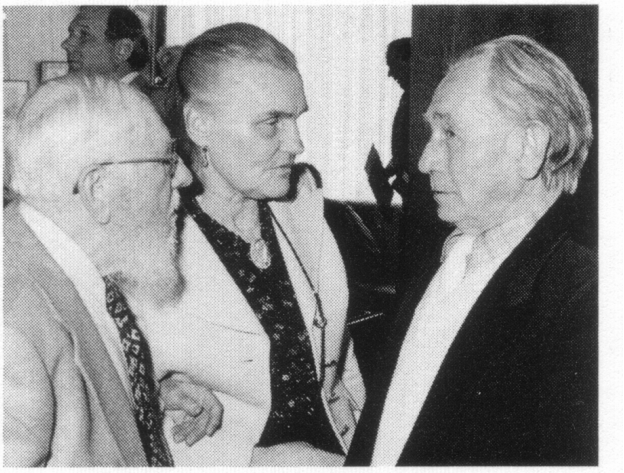

Jan en Maria Heesters in gesprek met Van Oorschot, Rotterdam 1979.

Peter Thoben schreef over hun relatie in 1990: " Bij hem heeft Dorus in zijn jonge jaren graag de kunst afgekeken, maar wat karakter betreft lagen zij elkaar niet en daarom hebben zij elkaar nooit opgezocht." Ze leefden in twee totaal verschillende werelden: Heesters had zijn vrienden en kennissen in het hele land en Van Oorschot trok er met zijn Schijndelse leerlingen als Cor van den Heuvel, Rien de Wit, Joke Verhoeven en anderen op uit om samen te schilderen en aquarelleren ofwel in de natuur of bij het Pieter Breughel-instituut. Maar zowel het werk van Heesters als dat van Dorus is authentiek en kwam voort uit een innerlijke gedrevenheid. Hun werk getuigt van een diepe inspiratie, die ze vonden in de schoonheid van het leven in al zijn verschijningsvormen. Hun stijlen verschillen, Heesters is meer verstild, beschouwend, Van Oorschot is meer flamboyant, levendiger. Het zou voor Schijndel van grote betekenis zijn als hun beider werk in één en hetzelfde museum getoond en beheerd zou kunnen worden.

Jan Geerts